ואינה מקבלת טומאה במקומה [א]והרודה ממנה בשבת חייב חטאת וחכמים אומרים אינה כקרקע ואין כותבין עליה פרוזבול ומקבלת טומאה במקומה והרודה ממנה בשבת פטור התם כדאמר ר׳ אלעזר טעמא [א]דאמר ר׳ אלעזר מ״ט דר׳ אליעזר דכתיב [ו]ויטבול אותה ביערת הדבש מה יער התולש ממנו בשבת חייב חטאת אף דבש הרודה ממנו בשבת חייב חטאת אלא ר״א דדף דתנן [ב]דף של נחתומין שקבעו בכותל ר״א מטהר [ג]וחכמים מטמאין מני אי רבי אליעזר אפי׳ חקקו ולבסוף קבעו אי רבנן אפילו קבעו ולבסוף חקקו נמי לעולם רבי אליעזר היא ושאני פשוטי כלי עץ דטומאה דרבנן מכלל דשאיבה דאורייתא

והא

ופלוני הדיינין שבמקום פלוני שכל חוב שיש לי אצל פלוני שאגבנו כ״ז שארצה והדיינין חותמין עליו מלמטה או העדים והלכך משמסר שטרותיו לב״ד לגבותן ואיהו לא קגבי לא קרינא ביה לא יגוש[ג] דדיינין קמגבו ליה והפקר ב״ד הפקר וה״מ כשיש לו קרקע ללוה דדמי כאילו יש למלוה משכון דבמשכון לא שייך לא יגוש (א) שכל מה שיוכלו חכמים לתקן כדי שלא יהו נראין עוקרין דבר מן התורה התקינו כן נראה הטעם בעיני. ומרבי זקני זצ״ל[ד] שמעתי דהיינו טעמא דסתם לוה אין רגילין להלוותו אא״כ יש לו קרקע להשתעבד למלוה וכמילתא דשכיחא תקינו רבנן אבל כשאין לו קרקע מילתא דלא שכיחא היא ולא תקינו רבנן פרוזבול. ואתא רבי אליעזר למימר דאם יש ללוה כוורת דבורים כותבין פרוזבול דסד״א אע״ג דהרי היא כקרקע לשאר דברים לגבי הך תקנה לא חשיבא קרקע דלא סמכא דעתיה דמלוה עילויה הואיל ויכולין לטלטלה קמ״ל: **ואינה מקבלת טומאה.** זו הכוורת במקומה דכיון דמחוברת היא לקרקע יצאה מתורת כלי וגם הדבש שבתוכה אינו מקבל טומאה דבטל לגבי כוורת. ודוקא במקומה אבל אם נטלה משם אז מקבל הדבש טומאה כמאן דאמר (ב) בפרק המוכר את הספינה דלא בעי מחשבה דאיכא מאן דמצריך מחשבה והלכך אצטריך הכא גבי טומאה למיתני במקומה וה״ה לכל הנך מילי: **והרודה ממנה.** כשהיא במקומה דהיינו מקום גידולו של דבש חייב חטאת כתולש מן הקרקע. אלמא לר׳ אליעזר חקקו ולבסוף קבעו כקרקע משוי ליה וברייתא דלעיל דלא כרבי אליעזר היא ומיהו הנך רבנן היא: **אינה כקרקע.** (ג) משום דחיבור בקרקע לא בטיל תורת כלי מינה ומקבלת טומאה במקומה וגם הדבש דלא בעי מחשבה כדתניא לקמן בהמוכר את הספינה [פ:]: ה״ג **התם אמר רבי אלעזר מאי טעמא דר״א.** דחשיב לכוורת דבורים כמחובר דכתיב ויטבול אותה ביערת הדבש ביהונתן כתיב ובדבש במקום גידולו מיירי (ד) וקרי ליה יער והלכך חשיב ליה מחובר ואפי׳ אין הכוורת מחוברת ממש בקרקע אבל גבי צינור שחקקו ולבסוף קבעו מודי ר״א דחשיב כלי ופסיל מקוה כדקתני ברייתא ואכתי לא ידעינן הי ניהו ר״א דלית ליה הך ברייתא: **דף של נחתומין.** נסר רחב לערוך עליו וללוש את הפת. ולי נראה הוא דף שקבוע בכותל ליתן עליו את הפת למכור כעין שעושין פלטרין שלנו בכותל בתיהן מבחוץ. ולקמן [ע״ב] מוקי בדף של מתכת דפשוטיהן טמאין: **רבי אליעזר מטהר.** דכל המחובר לקרקע הרי הוא כקרקע: **וחכמים מטמאין.** דלא בטיל לגבי קרקע. ותיקון הדף שמחליקין אותו לכך הוא במקום חקיקת הצינור דתיקון משוי לה גמר כלי לקבל טומאה. ומדלא קמפליג בין תקנו ולבסוף קבעו ובין קבעו ולבסוף תקנו אלמא לרבי אליעזר הכל טהור לא שנא חקקו ולבסוף קבעו לא שנא קבעו ולבסוף חקקו ולרבנן הכל טמא. אלמא הויא ברייתא דצינור דלעיל דקמפליג בין קבעו ולבסוף חקקו ובין חקקו ולבסוף קבעו לא רבנן ולא רבי אליעזר דאי ר״א אפי׳ חקקו ולבסוף קבעו היה לו להכשיר ואי רבנן אפילו קבעו ולבסוף חקקו נמי יפסול את המקוה: **לעולם רבי אליעזר.** סבירא ליה כברייתא דצינור שחקקו ולבסוף קבעו אכתי כלי הוא ולא בטיל לגבי קרקע ופסיל את המקוה והכא גבי דף היינו טעמא דר׳ אליעזר דמטהר ליה אפילו בתקנו ולבסוף קבעו דשאני פשוטי כלי עץ כגון האי דף דאפי׳ קודם שקבעו אין לו טומאה אלא מדרבנן והלכך בקבעו מיקל ר׳ אליעזר אבל לעיל גבי צינור שמים שאובים פוסלין את המקוה מן התורה כדתניא בת״כ[ט] יכול מילא מים על כתפו ועשה מקוה בתחלה יהא טהור ת״ל מעין [ויקרא יא] מה מעין בידי שמים אף מקוה בידי שמים התם מודי ר״א דפסיל מקוה דמשום קביעותו בקרקע לא בטיל מניה תורת כלי דמעיקרא ומיהו לא אשכחן טומאה לפשוטי כלי עץ אפי׳ מדרבנן חוץ מאותן הראוין למדרס וכדתנן במס׳ נדה (דף מט.) כל המיטמא מדרס מיטמא טמא מת ובמסקנא נמי מוקמינן לה בדף של מתכת: ומתמה גמ׳ **מכלל דשאיבה דאורייתא.** דמדקא משני הכי שמעינן דברייתא דלעיל בפסול שאיבה דאורייתא מיירי והלא מדרבנן הוא כדאמרי׳ במסכת יבמות (דף פב:) שאם היה מקוה מ׳ סאה ונתן סאה שאובין ונטל סאה כשר עד כמה רבי יוחנן אמר עד רובו והיינו טעמא דמדאורייתא הוא דבעינן מקוה ממים מכונסין לכתחלה בלא שאיבה דאיתקש למעין כדפרישית לעיל ואפילו נפלו בתר הכי שאובין בטלו ברובא א״נ קמא קמא בטיל ולעיל נמי גבי צינור המקוה היה עשוי כבר כהוגן ואח״כ קבעו שם צינור כדקתני פוסל את המקוה מכלל דהיה שם מקוה מעיקרא הלכך פסולא מדרבנן הוא: [י]**ועוד.** אפילו אם תמצא לומר דאחמירו ביה רבנן כשל תורה הכא גבי דף נמי בדאורייתא מיירי דטומאתו מן התורה דבשלמא עץ אתקש לשק [דכתיב] כלי עץ או בגד או עור או שק (ויקרא יא) מה שק מיטלטל מלא וריקן אף כלי עץ כו׳ אבל כלי מתכת בפרשת מדין הוא [דכתיב] (במדבר לא) אך את הזהב וגו׳ ולא אתקש לשק. ואכתי דלא כרבי אליעזר היא ההיא דצינור דרבי אליעזר לא קמפליג מידי בין [יא]חקקו מעיקרא לחקקו ולבסוף קבעו: **האמר רבי יוסי כרבי חנינא כו׳.** משום דפשוטי כלי עץ לית להו טומאה כלל הלכך אוקמה בדף של מתכת:

אלא

[ומקבלת[א] טומאה במקומה]. וא״ת מה טעם נקט גבי טומאה במקומה דאין חילוק בין במקומה בין שלא במקומה דהא לאו מחוברת היא ואומר ר״ת דשלא במקומה מקבלת טומאה כיון דמטלטלין אותה ממקום למקום ודמי לשאר כלים שבבית וגזרו בה רבנן טומאה דלמא אתי לאיחלופי: **ושאני פשוטי כלי עץ דרבנן.** וא״ת דהנך דחזו למדרסות איכא טומאה דאורייתא דכל המטמא מדרס מטמא טמא מת ק״ו מפכין קטנים כדאמרינן בפרק כילד הרגל (ב״ק דף כה:) ובפרק על אלו מומין (בכורות דף לח.) נמי פריך ואין לו תוך בכלי שטף מדאורייתא בר קבולי טומאה הוא והא דומיא דשק בעינן ומשני בהנך דחזו למדרס ואי בשאר פשוטי כלי עץ דלא חזו למדרס הנהו אפי׳ מדרבנן לא מקבלי טומאה כדמוכח בריש חולין (דף ג. ושם ד״ה כגון) דאמר הכל שוחטין ואפי׳ טמא במוקדשין האי טמא דאיטמי במאי כו׳ ומשני כגון שבדק קרומית של קנה ושחט בה ואי מקבלי טומאה מדרבנן מאי משני וכ״ת התם בדלא עבדה כעין כלי דעל כרחך איירי בדעבדה כעין כלי דקדשים טעונים שחיטה בכלי כדאמרי׳ בהתודה (מנחות דף פב:) מויקח את המאכלת ועוד תנן במסכת כלים (פ״ב מ״א) ומייתי לה בפ״ק דשבת (דף טז. ושם) כלי עץ (ה) וכלי עצם וכלי זכוכית פשוטיהם טהורים ומקבליהם טמאים ועל כרחך טהורים אפילו מדרבנן דכלי זכוכית אפילו מקבליהם ליכא טומאה אלא מדרבנן כדאמרינן במסכת שבת (שם) ופירש רבינו שמואל דודאי אין להם טומאה אפילו מדרבנן ומסקנא לא קיימא הכי אלא מוקי לה בדף של מתכת ויש מפרשים בדף של נחתומין אע״פ שהוא פשוטי כלי עץ מקבל טומאה מדרבנן כיון שהוא משמש אדם ואת משמשי אדם דדריש בת״כ בפרשת ויהי ביום השמיני כלי (ו) יכול אפילו הסולם והקולב כו׳ ת״ל כלי עץ ולא כל כלי עץ יכול שאני מוציא את השולחן ואת הטבלא ואת הדולבקי ת״ל כל כלי עץ ריבה ומה ראית לרבות את אלו כו׳ ת״ל שק מה שק שהוא משמש אדם ואת משמשי אדם אף אני ארבה את השולחן כו׳ ועל כרחך כשאין ראוין למדרס מדלא נקט מטה כסא וספסל והוה ליה לרבוינהו מקראי דמשכב ומושב וכאין להם בית קבול (ז) איירי מדלא קאמר מה שק מיטלטל מלא וריקן אלמא מקבלי טומאה ואע״ג דמפיק להו מקרא לא הוי אלא אסמכתא כמו כמה דרשות דת״כ וכספרי דלא הוי אלא אסמכתא וכן משמע בפרק שתי הלחם (מנחות דף צו:) א״ר יוחנן לדברי האומר מסגרתו למטה היתה פירוס למטה ברגלי השולחן ולא כשולחן טבלא המתהפכת טמאה פירוש דדרשינן השולחן הטהור מכלל שהוא טמא לדברי האומר מסגרתו למעלה היתה טבלא המתהפכת תיבעי דהא דשולחן של מקדש מקבל טומאה לפי שהיה לו בית קבול אבל טבלא המתהפכת שאין לה בית קבול תיבעי ואי דרשה גמורה היא (ח) דת״כ אמאי תיבעי תיפוק ליה מקרא דהתם אלא ודאי אסמכתא היא וטבלא המתהפכת מספקא ליה אי מקבלא טומאה מדאורייתא כדפירש הקונט׳ התם משום דעדיפא משאר פשוטי כלי עץ לפי שראוי להשתמש בה משני לדידן ולמאן דאמר למטה היתה טמא מדכתיב הטהור:

מכלל דשאיבה דאורייתא. רשב״ם ור״ת מפרשי דכולו שאוב הוי דאורייתא ומביאים ראיה מדתניא בת״כ בפרשת ויהי ביום השמיני מקוה מים יהיה טהור יכול מילא בכתפו ועשה מקוה בתחלה

יהא

מסורת הש״ס

א) שבת לה. לקמן פ: פ״ש, ב) כלים פט״ו מ״ב, ג) [דברים טו], ד) [רש״י גיטין לז. ד״ה אלא על הקרקע], ה) [שמיני פרשה ט], ו) [מכאן שייך לע״ב], ז) [נ״ל קבעו], ח) נ״ל ואינה מקבלת. יעב״ץ ועי׳ קונן שיעורים אות לפה.

◆

תורה אור השלם

ו וְיוֹנָתָן לֹא שָׁמַע בְּהַשְׁבִּיעַ אָבִיו אֶת הָעָם וַיִּשְׁלַח אֶת קְצֵה הַמַּטֶּה אֲשֶׁר בְּיָדוֹ וַיִּטְבֹּל אוֹתָהּ בְּיַעְרַת הַדְּבָשׁ וַיָּשֶׁב יָדוֹ אֶל פִּיו וַתָּאֹרְנָה עֵינָיו: שמואל א יד כז

◆

הגהות הב״ח

(א) רשב״ם ד״ה (בכף הקודם) הרי היא כקרקע וכו׳ לא שייך לא יגוש דכבגוי׳ ועומד הוא שכל מה שיוכלו: (ב) ד״ה ואינה וכו׳ בפרק המוכר. נ״ב בדף פ ע״ב: (ג) ד״ה אינה כקרקע דמשום: (ד) ד״ה ה״ג וכו׳ מיירי וקא קרי ליה: (ה) תוס׳ ד״ה ושאני וכו׳ כלי עץ וכלי עור וכלי עצם: (ו) בא״ד ביום השמיני כלי עץ יכול וכו׳ ת״ל מכל כלי עץ: (ז) בא״ד וכאין להם בית קיבול נמי איירי וכו׳ דא״ר יוחנן: (ח) בא״ד דרשה גמורה היא ההיא דתורת כהנים אמאי קבעי:

עין משפט
נר מצוה

לד א מיי׳ פכ״א מהל׳ שבת הל׳ ו סמג לאוין סה טוש״ע א״ח סי׳ שלו סעיף יג:

לה ב מיי׳ פי״א מהל׳ כלים הלכה כד:

◆

רבינו גרשום

ואינה מקבלת טומאה במקומה. דלאו כלי הוא דכקרקע דמי: חייב חטאת. משום דתולש דבר המחובר: וחכמים אומרי׳ אינה כקרקע וכו׳. והשתא משמע דלא ר׳ אליעזר היא דהא ברייתא קתני גבי צינור חקקו ולבסוף קבעו פוסל את המקוה דלא כקרקע דמי. ולא רבנן היא דאמרי אינה כקרקע וברייתא קתני קבעו ולבסוף חקקו אינו פוסל את המקוה אלמא (דלאו) דכקרקע דמי: התם טעם דר׳ אליעזר. דחשיב ליה כקרקע משום דכתי׳ ויטבול אותה ביערת הדבש. מה ענין הטבלה אצל יער אלא מה יער כו׳. אבל לענין צינור כברייתא ס״ל. ורבנן לית להו האי דרשה דר׳ אליעזר להכי קסברי דכל שעה אינה כקרקע אבל בצינור כברייתא סבירא להו: דף של נחתומים. נסר שמתקנין על גביו הלחם: ר׳ אליעזר מטהר. דלא קא מקבל טומאה הואיל דקבעה כקרקע דמי: מני. ברייתא דצינור: אי ר׳ אליעזר אפילו חקקו. לצינור ולבסוף קבעו לא ליפסל דכקרקע דמי כדקתני הכא דף של נחתומים אע״ג דתקנו קודם וקבעו בכותל ר׳ אליעזר מטהר דכותל כמחובר. ואי רבנן אפי׳ קבעו לצינור ולבסוף חקקו נמי לפסול דתורת כלי עליו דכי היכי דאמר הכא בין קבעו לדף בכותל ולבסוף תקנו בכותל עצמו ובין תקנו בתחלה ולבסוף קבעו כל שעה מטמא דלאו כבותל דמי הכי נמי אפי׳ קבעו ולבסוף חקקו ליפסל: לעולם ר׳ אליעזר ושאני פשוטי כלי עץ. דלית להו בית קבול כגון דף: דטומאה דרבנן. כלומר מדרבנן מקבלת טומאה ולא מדאורייתא ומשום הכי מטהר אפי׳ כי חקנו ולבסוף קבעו. אבל גבי מים שאובים דאורייתא ודאי פסול הוא. ומקשי׳ לר׳ אליעזר מכלל דשאובין דאוריית׳. כלומר מים שאובין שפוסל את המקוה.